

SLOVENSKI vestnik

Letnik XXVII.

Celovec, petek, 31. marec 1972

Štev. 13 (1550)

Občni zbor SPZ v Celovcu:

Potrebna je združitev vseh sil

za obrambo slovenske besede in kulture na Koroškem

V celovski Delavski zbornici, kjer so pročelje sejne dvorane krasili prizori iz pester kulturno-prosvetne dejavnosti, je minulo soboto popoldne zasedal občni zbor Slovenske prosvetne zveze. Zbrali so se številni delegati včlanjenih prosvetnih društev, med častnimi gosti pa so bili predsednik Zveze kulturno-prosvetnih organizacij Slovenije Ivo Tavčar in zastopnik Kulturne skupnosti SR Slovenije Martin Zakonjšek, predstavnik Slovenske prosvetne zveze v Trstu Kapelj in Orel, tajnik Krščanske kulturne zveze Nužej Tolmajer ter deželni poslanec župan Hanzl Ogris iz Bilčovsa.

O poteku občn. zbora podrobneje poročamo na 3. strani, tukaj pa navajamo glavne misli iz govora predsednika Upravnega odbora SPZ Hanzija Weissza, ki je podrobno orisal prizadevanja na posameznih področjih prosvetne dejavnosti in pri tem nakazal dosežene uspehe v minuli delovni dobi, hkrati pa opozoril tudi na naloge za bodočnost. Posebno plodno je bilo področje zborovskega in na področju uveljavljanja naših domačih literatov, medtem ko na področju knjižničarstva opazimo podobno kot pri drugih narodih upadaje zanimanja za dobro knjigo — „čeprav se zavedamo, da ima knjiga za nas dvojno poslanstvo: je zakladnica naše kulture in pomaga ohranjati tudi živo našo materino besedo“.

Ko je govoril o vplivnosti televizije, je predsednik SPZ dejal, da vizija, je masovni medij močno oblikuje današnjega človeka, žal pa ga odteguje od aktivnega kulturnega udejstvovanja. „Našemu človeku je najbolj razširjena oblika pasivnega konzumiranja kulture dostopna le v tujem jeziku in ga tako odteguje materini besedi tudi v družinskem krogu. Zato upravičeno zahtevamo, da koroški Slovenci tudi na televiziji dobimo svoj prostor, saj mi prav tako plačujemo prispevke kot vsi drugi naročniki. Moramo pa ugotoviti, da nam kljub prizadevanju doslej ni uspelo niti toliko, da bi se koroški Slovenci vsaj predstavili v avstrijski televiziji. Če pogledamo, kaj so na tem področju dosegli južni Tiroinci in kaj jim nudi Avstrija, potem je upravičena naša zahteva, da moramo tudi mi na celotnem ozemlju, kjer živimo, imeti možnost sprejemati odvajanje slovenske televizije, od katere pa po drugi strani pričakujemo, da bo v bodoče posvečala še več pozornosti koroškemu Slovincem.“

Kot posebno važno je govornik poudaril šolsko vprašanje, kjer trenutne razmere nikakor niso zadovoljive. Naglasil je, da bo zato šolsko vprašanje pereče tudi v prihodnosti, kjer pa se moramo zavedati, da bomo vidnejše uspehe dosegali le ob sodelovanju slehernega človeka, ki mu je pri srcu naša materina beseda. Enako kot za šolstvo pa to velja tudi za področje predšolske vzgoje, za otroške vrtce.

Kratko je predsednik SPZ omenil sodelovanje naše prosvetne centrale oz. njenih odbornikov pri šolanju dvojezičnih učiteljev in pri

šolskem listu „Mladi rod“, v priporočilih za Koroške kulturne dneve in v prizadevanjih za ustanovitev

Prijetne praznike vsem bralcem, naročnikom in sotrudnikom.

Slovenski vestnik

znansivnega inštituta koroških Slovencev. Prav tako je opozoril na sodelovanje pri koroškem slovenskem tisku ter zlasti pri velikih praznikih in manifestacijah naših osrednjih organizacij. Nato pa je poudaril potrebo najtesnejše povezave z matičnim narodom, ki je življenjsko potrebna za vsako narodno skupnost, ki mora biti stalno povezana s kulturnim dogajanjem svojega naroda. Zahvalil se je organizacijam in ustanovam v Sloveniji za vse oblike pomoči, hkrati pa naglasil, da se moramo zavedati, da je naš obstoj v prvi vrsti seveda odvisen od našega lastnega kulturnega ustvarjanja, medtem ko naj vrhunski dosežki matičnega naroda naše prizadevanje v primernem sorazmerju oplajajo in spodbujajo.

„Upravičeno pa pričakujemo,“ je ugotovil predsednik SPZ, „da ima za ta naš položaj razumevanje tudi večinski narod in da vsestransko podpre naša prizadevanja. Priznati moramo, da smo v zadnjih letih bili s strani države vsaj do neke mere deležni finančne pomoči za naše kulturno delo. Toda mnenja smo, da bi morale biti naše organizacije s strani države in dežele deležne vsaj enake pomoči kot podobne nemške organizacije. Prav zato pa gre naša zahteva slej ko prej po ustanovitvi posebnega kulturnega oddelka pri koroški deželni vladi ter po pravičnejših postavkah za kul-

turno pomoč tako v državnem kot v deželnem proračunu.“

Končno je predsednik SPZ spregovoril tudi še o sodelovanju z drugo slovensko kulturno organizacijo — Krščansko kulturno zvezo ter poudaril, da nas pri našem delu vodijo izključno interesi narodne obrambe, našega slovenskega jezika na Koroškem. „Izjavljamo, da smo glede teh odnosov za medsebojno spoštovanje in sodelovanje, če bodo pri teh stikih pošteni in iskreni nameni, ki bodo služili le koristi obstoja naše narodne skupnosti. Slovenska prosvetna zveza slej ko prej stoji na stališču, da je v naši težki, narodno ogroženi situaciji na Koroškem potrebna združitev vseh pozitivnih sil, ki koristijo obrambi in ohranitvi slovenske besede in s tem slovenske kulture na Koroškem. Zato poudarjamo, da smo za sodelovanje, če bo le-to v korist naši narodni skupnosti; odklanjamo pa, da bi se to sodelovanje izkoriščalo v prid kakršnim koli drugim interesom.“

RAZVOJ ZAMEJSKIH SLOVENCEV OB PODPORI MATIČNEGA NARODA

Prejšnji teden je bila v Ljubljani seja republiške konference Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije. Posvečena je bila vprašanju kulture ter so se je poleg delegatov iz vse Slovenije udeležili tudi predstavniki Slovencev iz Koroške in Italije.

Glavni referat je imel Marjan Javornik, ki je podal zgoščen pregled povojnega razvoja kulture in izobrazbe na Slovenskem ter nakazal vlogo in mesto kulture v današnji stvarnosti in še posebej v samoupravni socialistični družbi. Pri tem je naglasil potrebo po demokratizaciji kulture, ki pa je — kakor je ugotovil — najtesneje povezana z demokratizacijo splošnih družbenih odnosov.

Tako v uvodnem referatu kakor v sledeči razpravi je bilo obširno govora o kulturnih skupnostih in o vsem tistem, kar pospeševalno ali zaviralno deluje na uveljavljanje teh skupnosti. Poudarjeno je bilo, da je kultura treba pojmovati kot najširšo potrebo delovnih ljudi in celotne družbe, kar pomeni, da je kultura enakopraven del družbenega dela in celotnega družbenega razvoja.

Socialistična zveza delovnega ljudstva Slovenije je izdelala svoja stališča in program o poglavitnih vprašanjih, ki zadevajo vlogo in mesto kulture. Med temi je tudi vprašanje enotnosti slovenskega kulturnega prostora. Zato je razumljivo, da je bilo na seji obširno govora tudi o odnosu matične domovine do zamejskih Slovencev.

Zlasti je o tem govoril predsednik komisije za manjšinska in izseljenska vprašanja Jože Hartman, ki je glede odnosov matične domovine do zamejskih Slovencev ugotovil, da je bilo v zadnjem času na tem področju storjenega dosti več kot poprej. Opozoril je na stalno prizadevanje Jugoslavije za doseganje mednarodne pravne zaščite slovenskih narodnostnih skupnosti v sosednjih državah, v Sloveniji pa iz stališč, ki jih je sprejela SZDL, „veje živa zavzetost za življenjske probleme, ki

usodno zadevajo razvoj slovenskega naroda v mejah Slovenije ter v tujini; in ta stališča so dobila svoje mesto tudi v novi, spremenjeni ustavi SR Slovenije“.

Hartman je podrobno in obširno orisal področja in oblike delovanja v korist zamejskih Slovencev, pri tem pa poudaril, da vse to ne pomeni, da sme biti matični narod zadovoljen z dosedanjim delom in prepričan, da je storil vse, kar je bil dolžan storiti. „Tudi v prihodnje bomo morali podpirati vse zahteve slovenskih narodnostnih skupnosti po njihovi polni zaščiti in tudi vplivati na kulturno politiko in kulturni program Slovenije v taki smeri, da se bo med zamejci utrjevala zavest o pripadnosti k slovenskemu narodu. V tem okviru je zlasti pomemben nadaljnji razvoj lastnega kulturnega delovanja narodnostnih skupnosti v zamejstvu, ki mora biti vsestransko podprt s strani matice.“

Posebej je Hartman omenil vlogo obmejnih občin pri navezovanju kulturnih stikov in sodelovanja s Slovenci onstran meje. Podobno vlogo pa naj bi imele tudi univerze in razne druge ustanove. Poudaril je dolžnost slovenskega tiska, radia in televizije nasproti zamejskim rojakom in menil, da ne bi smela na primer televizija šteti nastopov zamejskih Slovencev v programu kot goste iz tujine, marveč kot sestavni del slovenskega naroda. Sploh pa je treba ugotoviti, je dejal, da matica premalo izkorišča kulturne dosežke manjšin.

„Prizadevati si moramo tudi v prihodnje,“ je poudaril Jože Hartman, „čimbolj vsestransko pomagati manjšinam v njihovem boju za vsestranski razvoj in za njihovo popolno zaščito pred asimilacijo tako s politično, kot s strokovno, materialno in vsemi drugimi oblikami pomoči. Matična dežela mora podpirati vse zamejce, ki jo priznavajo in hočejo z njo sodelovati, razen tistih, ki se zaradi sovražne dejavnosti do nje sami izključujejo iz takega sodelovanja. Pri tem pa je treba upoštevati, da je manjšina subjekt v odnosu do matičnega in večinskega naroda.“

V a b i l o
na

SPOMINSKO SLAVNOST

OB 30-LETNICI
IZSELJEVANJA KOROŠKIH SLOVENCEV

ki jo prireja Narodni svet koroških Slovencev in Zveza slovenskih organizacij na Koroškem v sodelovanju s Krščansko kulturno zvezo in Slovensko prosvetno zvezo v nedeljo 16. aprila 1972 s pričetkom ob 14.30 uri v veliki dvorani celovškega Doma glasbe.

Na sporedu bodo govori, recitacije in petje.

Vstopnice v predprodaji pri krajevnih prosvetnih društvih, pri zastopnikih farne mladine ter v Celovcu v knjigarni „Naša knjiga“.

Prireditveni odbor

Ponočni napisi

OPOZARJAJO
NA NEREŠENA VPRAŠANJA

V noči od ponedeljka na torek so neznan storilci premazali večje število krajevnih napisov in kaži-potov v Podjuni. Središče „akcije“ je bila očitno Dobrla vas, kjer je bilo tudi poslopje „Haus der Heimat“ ponovno opremljeno z gesli; poleg Dobrle vasi pa je akcija zajela tudi še Sinčo vas ter Škocijan.

Med akcijo so trosili letake, ki v nemškem in slovenskem jeziku opozarjajo na nerešena vprašanja koroških Slovencev ter ugotavljajo, da predvideni dvojezični napisi v 205 krajih južne Koroške nikakor ne predstavljajo zadovoljive izpolnitve tozadevnega določila člena 7 državne pogodbe. Zato „komite za socialno in nacionalno osvoboditev“, ki je letake podpisal, tudi napoveduje ostrejša ukrepe za primer, da pravice narodnostne skupnosti ne bodo uresničene.

Koroški tisk meni, da je bil namen te akcije v tem, da bi na nerešena manjšinska vprašanja opozorili udeležence mednarodnega seminarja, ki je bil ta teden v Dobrli vasi.

Mednarodni seminar

O MANJŠINSKIH VPRAŠANJH

Mladinska komisija Federalistične unije evropskih narodnostnih skupnosti je ta teden priredila v hotelu Rutar v Dobrli vasi „velikonočni seminar“, na katerem so predstavniki posameznih skupin razpravljali o raznih narodnostnih in podobnih vprašanjih.

Dnevni red seminarja je med drugim obsegal predavanja tudi o položaju Slovencev v Italiji in na Koroškem, s posebnim zanimanjem pa so udeleženci poslušali izvajanja zastopnika irskega osvobodilnega gibanja, ki je prikazal dolgoletni boj irskih rodoljubov, boj, ki se ravno v zadnjem času stopnjuje v kravo državljanske vojne.

Udeleženci seminarja so si ogledali tudi razne kraje in ustanove na Koroškem.

Glede udeležbe pa je vsekakor značilno, da niso bili zastopani južni Tiroinci (čeprav imajo vodilen položaj v FUEV); očitno niso hoteli na licu mesta slišati in videti, kako njihova matična domovina ravna z manjšinami v lastnih mejah.

TURISTIČNO GOSPODARSTVO V OSPREDJU ZANIMANJA

Turizem je nedvomno eden osnovnih činiteljev v razvoju koroškega gospodarstva. Ta ugotovitev nima svojih korenin le v dosegi okroglo 30 turističnih nočitev povprečno na koroškega prebivalca; ta ugotovitev korenini tudi v tem, da je mogoče lanskim 15 milijonov turističnih nočitev istovetiti najmanj z istim številom prehranjenih dni, za katero se je njihovo število v deželi povečalo. Hkrati je treba tudi upoštevati, da turisti vidno povečujejo povpraševanje za uslugami obsega servisa in za tržnim blagom, ki ga v deželi produciramo oz. ga najdemo v izložbah trgovin. Če vse to upoštevamo, lahko rečemo, da obogatijo turisti, ki prihajajo na Koroško, narodni produkt na prebivalca najmanj za 10.000 šilingov letno.

Iz tega uvodnega prikaza pomena turizma v deželi lahko razumemo, zakaj merodajne ustanove posvečajo toliko pozornosti turističnemu gospodarstvu ter letnim analizam in prognozam njegovega razvoja. Vsako leto se v marčnih dneh v Celovcu sestanejo predstavniki turističnega gospodarstva k tako imenovanemu „dnevu turizma“, da razčlenijo problematiko turističnega gospodarstva. Zadnja leta pa je ta prireditel povezan še z državnim sejmom turizma in gosponarstvom, o katerem letos lahko rečemo, da je uspešno postavil smernice za boljše izoblikovanje turističnega servisa.

Sedaj, ko so pri kraju dnevi, ko je bilo turistično gospodarstvo spet enkrat v ospredju gospodarskega zanimanja v deželi, je mogoče podati tudi oceno problematike turističnega gospodarstva v bližnji prihodnosti. V ospredju te problematike stoji primerjava razpoložljivih turističnih postelj s številom turističnih nočitev. Ob letošnjem „dnevu turizma“ je bilo rečeno, da je na Koroškem na razpolago 200.000 turističnih postelj, kar predstavlja 20 odstotkov turističnih postelj v Avstriji. Temu nasproti znaša delež Koroške na turističnih nočitvah Avstrije šele 18,7 odstotka.

Na turistično posteljo odpade torej 70 nočitev letno. To pa je zelo malo, če upoštevamo, da odpadejo štiri petine nočitev na meseca julij in avgust, in da odpade na zimsko sezono še vedno le 6,3 odstotka turističnih nočitev. Na Koroškem je torej treba število turističnih nočitev še povečati. Drugače se danos turističnega gospodarstva ne bo zboljšal.

Na vidnejše povečanje turističnih nočitev v zimski sezoni na Koroškem ne smemo računati. Sicer smo imeli v minuli zimi izredno ugodne snežne razmere, vsled česar smo lahko zabeležili izredno močan porast turističnih nočitev. V pristojnih krogih ocenjujejo ta porast z okroglo 20 odstotki. Toda kdo jamči, da bomo ob neugodnih zimah v prihodnjih letih spet dosegli 1,2 milijona turističnih nočitev. Če ni snega, potem tudi smučarskega športa kot osnove zimskega turizma ne more biti. Prizadevanja za večjo udeležbo Koroške na zimskem turizmu v Avstriji utegnejo biti torej dražja od koristi, ki jih koroškemu gospodarstvu lahko prinašajo.

Spricho tega je razumljivo, da se more razvojni program „Turizem na Koroškem“, ki ga je v zadnjih dneh napovedal deželni glavar Sima v imenu deželne vlade, osredotočiti predvsem na podaljšanje poletne sezone. Povečanje števila gostov v maju in juniju ter v septembru in oktobru koroškemu turističnemu gospodarstvu — razen redkih izjem — veliko več koristi, kot pa prekomerno forsiranje na investicijah dragega zimskega turizma, ki postavlja turistično gospodarstvo pred veliko težje probleme kot podaljšanje poletne turistične sezone.

V zadnjih dneh predloženi koncept „Turizem na Koroškem“ postavlja spricho tega v ospredje zanimanja druga vprašanja turističnega gospodarstva. Med njimi stoji vprašanje zboljšanja donosov turističnega gospodarstva na prvem mestu. Rešitev tega vprašanja je mogoče tako po poti zboljšanja kvalitete ponudb turističnih uslug na splošno, kot pa po poti prizadevanj za pridobivanje gostov v pred- in posezoni in po poti usvarjanja predpogovov za močnejšo vključitev v turizem območij, ki na njegovih dobrinah skoraj ne participirajo. Koncept deželne vlade gre za tem, da po poti perspektivnih načrtov regionalnega značaja in

zadavnega pospeševanja pomaga pri izgradnji turistič. gospodarstva in da zagotovi prepotrebno koordinacijo tovrstnih prizadevanj. Vse to pa je v skladu s splošnimi napovedmi, da se bo obseg turizma do leta 1980 podvojil in da bo takrat čas bivanja gostov na kraju dopusta za polovico daljši kot danes.

Da utegne do tega priti, ne spoznavamo le po naraščanju števila nočitev v zadnjih letih, marveč konkretno tudi po tem, da je že sedaj za prihodnjo poletno turistično sezono v deželi rezerviranih več turističnih postelj kot kdaj koli prej v tem času. Iz tega sledi, da ima koroško turistično gospodarstvo kljub zaostroju se mednarodni konkurenci še ugodno izhodišče za nadaljnji razvoj turizma. To izhodišče izboljšati in ga obdržati vendar ni stvar le deželnih in regionalnih turističnih konceptov, marveč v veliko večji meri vprašanje zahtev človeka, vseeno če le-ta turistične usluge nudi ali se jih poslužuje. Interesi v tem partnerstvu pa se po naravi stvari zelo težko ujemajo. V turističnem gospodarstvu se ne križajo le podjetniški interesi z onimi delojemalcev, marveč se križajo oboji z interesi gostov, ki usluge obeh zahtevajo in jih plačajo. Usluge obeh pa gostje ne cenijo le po osebni noti in kvaliteti neposrednih uslug, marveč čedalje bolj — in to upravičeno — po okolju krajev, ki jih vabijo, in hočejo, pridobiti. Z naraščanjem splošne življenjske ravni naraščajo tudi zahteve turistčnih gostov ne le glede komforta med štirimi stenami, kjer prespijo noči svojega oddiha, marveč zlasti glede kulturne podobe širšega okolja, kjer preživljajo dopust.

Turistično gospodarstvo z vsemi svojimi vejami in vejicami ima na Koroškem še velike možnosti razmaha. V koliki meri jih bo v prihodnje lahko koristilo, pa ni odvisno le od deželne koncepta „Turizem na Koroškem“, marveč v najmanj enaki meri od podobnih regionalnih in občinskih konceptov, ki morajo predvsem upoštevati lokalne pogoje in interese za razvoj turističnega gospodarstva. Nikjer ne stoji človek tako vidno v ospredju zanimanja kot v turističnem gospodarstvu. Ta ugotovitev velja tako za človeka, ki v turističnem gospodarstvu nudi, kot za človeka, ki se poslužuje ponudb. Kjer in kako dolgo bosta zadovoljna oba, bo turistično gospodarstvo procvitalo, z njim pa tudi narodno gospodarstvo v deželi.

(bl)

Rekorden obisk Postojnske jame

V svetovno znani Postojnski jami, ki upravičeno slovi kot biser slovenskega podzemlja, so lani zabeležili spet rekorden obisk: našli so namreč 765.898 obiskovalcev iz 78 držav sveta. V nekaj več kot 150-letni zgodovini Postojnske jame je to izjemen rekorden dosežek.

Med obiskovalci je bilo nekaj manj kot 162.000 domačinov ter okrog 604.000 tujih turistov. Najbolj številno so bili zastopani Italijani, ki so jih našli 225.629; turistov iz Zahodne Nemčije je bilo 124.761, Avstrijcev pa 49.753.

Kljub lanskim številkam, s katerimi so bili potolčeni vsi dosedajni rekordi, pa zanimanje za obisk Postojnske jame letos še narašča. Že meseca januarja so zabeležili 3297 obiskovalcev (v istem mesecu lanskega leta 2119), februarja pa 3091.

Manifest za obnovo cerkve

Neki rimski dnevnik je zadnjo soboto objavil „Manifest“ 33 katoliških teologov iz raznih držav. Med podpisniki tega manifesta je 11 Nemcev, 5 Holandcev, 4 Švicarji, 4 Američani, 3 Španci, 3 Avstrijci ter 2 Kanadčani. Vsi so duhovniki ter poučujejo na priznanih teoloških vseučiliščih.

V dokumentu 33 teologov je rečeno, da preživlja katoliška cerkev zapleteno krizo avtoritete in zaupanja. Po šestih letih od zaključka drugega vatikanskega koncila se je tretja rimska škofovska sinoda zaključila brez kakavega otipljivega uspeha. Cerkevna avtoriteta, ki se je v razdobju koncila skušala spoprijeti s starimi in novimi problemi,

ni več zmožna, vsaj tako se zdi, da bi v tem zadnjem obdobju žela pozitivne rezultate na tako važnih in zahtevnih področjih, kot so pravica in mir na svetu ter kriza duhovništva.

Nadalje se v manifestu kritizira, da je vprašanje celibata, ki ima samo po sebi obrozen pomen, postalo nenadoma osrednje vprašanje obnove cerkve. Tako se dogaja, da se na eni strani cerkvene oblasti pritožujejo, grozijo ter sprejemajo samovoljne ukrepe, na drugi strani pa vedno večje število duhovnikov zapušča svoj poklic in vedno manj je mladih ljudi, ki bi se mu hoteli posvetiti. Pri mnogih članih cerkve vlada velika zmeda in mnogi duhovniki imajo vtis, da so jih škofi in teologi zapustili.

Manifest dalje kritizira tajne postopke pri imenovanju škofov, nenehno ponavljanje zahtev po avtoriteti in poslušnosti itd. Poudarja, da se mnogo govori o pravici in o miru, kadar je to dobro za cerkev in njeno hierarhijo. Ob koncu pa je v manifestu naglašeno, da cerkev ni samo zastala v času, temveč da je zaostala v svojem samem postanstvu.

Podpisniki manifesta navajajo v petih točkah program, ki bi ga bilo treba izvajati za obnovo cerkve. Med drugim dopuščajo, da se duhovnik lahko poroči, toda o svojem sklepu mora obvestiti cerkveno skupnost. Na vsak način — poudarja manifest — se je treba nenehno boriti, v upanju, da bo cerkev postala vedno bolj odprta, bolj človeška in bolj krščanska.

Tozadevni manifest je bil podpisan sicer že 17. marca, vendar so v Vatikanu zanj zvedeli šele ob koncu prejšnjega tedna, ker ga podpisniki niso poslali v pregled višjim cerkvenim oblastem.

POŠIROKEM SVETU

HELSINKI — V torek se je v Helsinkih na Finskem začela sedma runda ameriško-sovjetskih pogovorov o omejitvi strateškega orožja (SALT). Vodja ameriške delegacije veleposlanik Smith je ob prihodu izjavil zelo optimistično, da bo krog pogajanj pripeljal do sporazuma o omejitvi raketnih protiraketnih sistemov in do začasnega sporazuma glede nekaterih vrst napadalnega orožja. Nekoliko bolj previden je bil vodja sovjetske delegacije namestnik zunanjega ministra Semjonov, ki je dejal, da prihaja delegacija s podrobnimi napotki vlade, naj bi pogovori potekali v delovnem in plodnem ozračju.

NEW YORK — Glavni tajnik OZN Waldheim je imenoval vrsto podtajnikov, ki mu bodo v pomoč na posameznih področjih delovanja svetovne organizacije. Eno izmed mest podtajnikov je Waldheim predvidel za predstavnika LR Kitajske, vendar tozadevna pogajanja v OZN še niso zaključena. Ta njegov pomočnik naj bi se bavil z vsemi problemi, ki so povezani s kolonializmom.

BEograd — Mestna skupščina Beograda je sprejela splošni urbanistični načrt razvoja mesta do leta 2000. Po načrtu, ki so ga pripravljali pet let, naj bi imel Beograd leta 2000 okrog 2 milijona prebivalcev, vsaka beograjska družina bo imela svoje stanovanje, v njem pa vsak član družine svojo sobo. Narodni dohodek na prebivalca naj bi znašal 4000 dolarjev, po beograjskih ulicah pa bo vozilo 600.000 osebnih avtomobilov, kar pomeni, da bo imel vsak tretji Beograjec svoj avtomobil. Za uresničitev urbanističnega načrta bodo morali v prihodnjih 30 letih porušiti 170.000 starih in zgraditi 400.000 novih stanovanj.

LINZ — Prihodnji torek se bo pred sodiščem v Linzu začel proces proti 48-letnemu Johannu Goglu, ki je obtožen, da je v letih 1943 do 1945 kot pripadnik straže v koncentracijskem taborišču Mauthausen sodeloval pri množičnem ubijanju jetnikov. Proces, ki bo predvidoma trajal najmanj štiri tedne, bo gotovo odkril nadaljnje podrobnosti iz nacističnega taborišča smrti.

NEW YORK — Komisija Združenih narodov za človekove pravice je v posebni resoluciji proglasila izraelske akcije na zasedenem arabskem ozemlju za vojne zločine in sramoto človeštva. Hkrati je komisija razglasila izraelsko aneksijo ter naselitev okupiranega ozemlja za neveljavno. Resolucija poziva izraelsko vlado, naj ustavi vse akcije, ki krnijo demografsko strukturo, značaj in človeške pravice prebivalstva na zasedenem arabskem ozemlju ter brezpogojno vrne na njihove domove vse pregnane prebivalce.

PEKING — Predsednik kitajske vlade Ču En Laj je ob dvoletnici ustanovitve združene nacionalne fronte in narodnoosvobodilnih sil Kambodže izjavil, da bo LR Kitajska podpirala narode Kambodže, Laosa in Vietnamu do končne zmage, kakor bo podprla sploh revolucionarni boj vseh narodov po svetu. Ču En Laj je izrazil prepričanje, da bo sedanji režim v Kambodži doživel poraz in da bodo zanesljivo zmagale osvobodilne sile. Po njegovem mnenju postaja hegemonizem velesil vse bolj nepriljubljen in je povsod deležen odpora, zato bodo poraz doživeli tudi ameriški imperialistični načrti v jugovzhodni Aziji.

NEW YORK — Kako zavarovati tuje diplomate v OZN, je postalo eno od pomembnih vprašanj svetovne organizacije, je izjavil stalni ameriški predstavnik pri Združenih narodih veleposlanik George Bush. Pri tem je priznal, da nesmiselno politično nasilje ovira delo diplomatskih predstavnikov ter škoduje ugledu Amerike. V govoru v enem pododborov senata je Bush navedel primere vandalskih napadov na avtomobile tujih diplomatov, podikanje bomb v predstavništva in konzulate v New Yorku, telefonske grožnje ter maltretiranje tujih predstavnikov in njihovih družin in javnih prostorih. Poudaril je, da je upravičen strah tujih diplomatov v OZN, da v New Yorku niso varni.

BONN — V Zahodni Nemčiji se zaostrojuje polemika med vladnimi strankama na eni ter krščanskodemokratsko opozicijo na drugi strani glede vprašanja ratifikacije sporazumov med Zahodno Nemčijo ter Sovjetsko zvezo in Poljsko. Medtem ko se zahodnonemška desnica tej ratifikaciji še vedno upira, so celo že v vodstvu Atlantskega pakta prišli do spoznanja, da bi zavrnitev teh sporazumov kaj lahko ponovno oživila konfrontacijo med Vzhodom in Zahodom.

STOCKHOLM — Stalni sekretar švedske akademije dr. Karl Gierow je napovedal, da bo odpotoval v Moskvo, kjer bo 9. aprila na zasebni slovesnosti izročil sovjetskemu pisatelju Aleksandru Solženecinu Nobelovo nagrado za književnost, ki mu je bila podeljena za leto 1970, vendar se podelitve ni mogel osebno udeležiti.

Umrl je akademik Milko Kos

V Ljubljani je prejšnji petek umrl znani slovenski zgodovinar akademik dr. Milko Kos, ki je bil rojen leta 1892 v Gorici.

Dolga desetletja je deloval dr. Milko Kos kot profesor na ljubljanski univerzi, kjer je vzgojil več generacij zgodovinarjev. Poleg tega pa se je že od mladih let udeleževal tudi na znanstvenem področju ter zapušča okoli 300 del, ki so v veliki večini posvečena proučevanju zgodovine slovenskega naroda in še posebej študiju naseljenosti slovenskega ozemlja.

S svojim pedagoškim in znanstvenim delom si je akademik dr. Milko Kos pridobil priznanje v domačem in mednarodnem znanstvenem svetu. Med drugim je bil redni član akademije znanosti in umetnosti od njene ustanovitve leta 1938 dalje, glavni tajnik akademije od leta 1950 pa vse do srede letošnjega marca (ko ga je občni zbor te dolžnosti razrešil na lastno željo), upravnik inštituta za zgodovino pri SAZU, dopisni član Jugoslovanske akademije znanosti in umetnosti v Zagrebu, Srbske akademije znanosti in umetnosti v Beogradu, Poljske akademije znanosti v Krakovu, član inštituta za avstrijsko zgodovinsko raziskovanje na Dunaju, častni član zgodovinskega društva v Ljubljani, nosilec zlate doktorske diplome dunajske univerze ter častni doktor ljubljanske univerze.

Našim upravni- čnim zahtevam je treba končno ugoditi

V poročilu Nadzornega odbora SPZ je predsednik dr. Franci Zwitter ugotovil, da je Nadzorni odbor v stalnem kontaktu z Upravnim odborom stalno spremljal delovanje in poslovanje Slovenske prosvetne zveze. To delovanje je bilo v zadnji delovni dobi razširjeno še na druge veje kulturne ustvarjalnosti koroških Slovencev ter je bila z organiziranjem nastopov naših pisateljev in pesnikov ter razstav likovnih umetnikov izpolnjena resnična vrzel.

Nekdanje priložnostno akcijsko sodelovanje s Krščansko kulturno zvezo je zamenjala stalna, funkcionalna koordinacija in kooperacija, čeprav je na tem področju še vedno nekaj nespornostov, ki pa so le nujen odraz vsekar svojstvenih kulturno-prosvetnih konceptov obeh osrednjih kulturnih organizacij.

Posebej je predsednik Nadzornega odbora naglasil, da se v očigledno naraščajoča števila koroških slovenskih intelektualcev in s tem vedno močnejšega kulturnega potenciala naše narodne skupnosti, ki terja čimprejšnjo uresničitev snujočega se znanstvenega inštituta koroških Slovencev, naravnost vsiljuje potreba po Kulturnem domu koroških Slovencev, ki mora postati prvenstvena kulturna in politična zahteva.

Na šolskem področju izkušnje kažejo, da trenutna ureditev ni v redu in da še vedno vlada določen pritisk na našega človeka. Treba bo še nadaljnjih naporov in prepričevanja našega človeka, da zagotovi svojim otrokom s prijavo k dvojezičnemu pouku vzgojo v materinem jeziku in jim s tem odpre vrata v bogastvo slovenske in slovanske kulture. Isto velja za otroške vrte.

V tej zvezi je izrekel posebno zabavno okrajneno nadzorniku Rudiju Vouku za njegovo skoraj dvajsetletno vrejevanje in upravljanje „Mladega roda“ ter vso skrb in ljubezen, ki jo je posvečal našim najmlajšim. „Najmu s tega foruma izrečem za ves njegov trud in njegovo prizadevanje iskreno zabvalo. To zabvalo pa povezujem z željo, da naj „Mlademu rodu“ kot vodja manjšinskega šolskega oddelka in kot nadzornik tudi še naprej nudi svojo pomoč in svojo naklonjenost.“

Ob koncu je dr. Zwitter opozoril na bližnje razgovore na Dunaju in poudaril, da s tega mesta pozivamo avstrijsko vlado, da končno ugodno pozanimi upravičenim zahtevam koroških Slovencev za zagotovitev njihovega obstoja in enakopravnega razvoja.

Obračun pestre dejavnosti

O najrazličnejših vrstah delovanja Slovenske prosvetne zveze in včlanjenih prosvetnih društev je na občnem zboru SPZ poročal tajnik Andrej Kokoč, ki je za dobo od 15. marca 1969 do danes razgrnil pestro paleto prireditev, gostovanj, koncertov in drugih kulturnih akcij.

Poročilo je zajemalo dejavnost Slovenske prosvetne zveze in včlanjenih društev po raznih krajih južne Koroške; prav tako njih gostovanja v Sloveniji in obratno obiske kulturno-umetniških ansamblov iz

Slovenije pri nas na Koroškem; govora je bilo o skupnih posvetih in skupnih akcijah obeh osrednjih kulturnih organizacij koroških Slovencev — Slovenske prosvetne zveze in Krščanske kulturne zveze; poudarjeni so bili stalni in živi stiki z matičnim narodom ter sodelovanje SPZ s kulturno-prosvetnimi organizacijami v Sloveniji.

Iz poročila je bilo razvidno, da je zborovsko pešje slej ko prej najbolj razgibana prosvetna dejavnost, ki zajema tako samostojne pevske koncerte kakor tudi sodelovanje pevskih zborov pri vseh drugih prireditvah. Pester pa je bil pregled ostalih dejavnosti, ki je segal od odrskih prireditev preko folklornih nastopov, knjižnih razstav in literarnih večerov vse do družbenih srečanj, med katerimi zavzema vodilno mesto tradicionalni vsakoletni Slovenski ples v Celovcu. Med novimi dejavnostmi je bil omenjen lutkovni oder, prav tako pa je SPZ v zadnjih letih spet obnovila predvajanje slovenskih filmov na Koroškem ter je zabeležila edinstven uspeh zlasti pred nedavnim, ko je koroški javnosti predstavila slovenski film „Na klancu“. Končno pa je treba omeniti tudi še slike, ki jih SPZ ter včlanjena društva vzdržujejo z gradiščanskimi Hrvati in s Slovenci v Italiji.

Ob koncu svojega poročila je tajnik SPZ izrekel zahvalo in pri-

Lahko ste prepričani

da vam bo vedno zagotovljena pomoč in podpora matičnega naroda

Pozdrave matičnega naroda je občnemu zboru Slovenske prosvetne zveze izrekel predsednik Zveze kulturno-prosvetnih organizacij Slovenije Ivo Tavčar, ki se je zbora udeležil v spremstvu zastopnika Kulturne skupnosti SR Slovenije Martina Zakonjška.

Predsednik Tavčar je izrekel zbranim delegatom in preko njih vsem slovenskim prosvetašem priznanje za njihovo delo, „ki je delo za vso našo narodno skupnost, saj ste vi del slovenskega naroda,“ kakor je poudaril. „Želim vam, da bi pri vašem nadaljnjem delu dosegali čim več uspehov. Zagotavljam vam, da bomo vedno istih čustev z vami in ste lahko prepričani, da vam bo s strani matičnega naroda vedno zagotovljena vsa možna pomoč in podpora v vašem pravičnem prizadevanju. Želim, da bi bili vedno združeni v delu za dobrobit slovenskega naroda in v tem smislu želim uspešen potek tudi vašemu današnjemu občnemu zboru.“

Zahteva vladi

Z občnega zbora je Slovenska prosvetna zveza naslovlila na zvezno vlado na Dunaju brzojavko z naslednjo vsebino:

Delegati, zbrani na občnem zboru Slovenske prosvetne zveze dne 25. marca 1972, zahtevamo, da vlada pri razgovorih s predstavniki osrednjih organizacij slovenske narodne skupnosti dne 5. aprila tega leta upošteva zahteve, iznešene v vlogi z dne 20. aprila 1971, in čim prej reši odprta vprašanja člena 7 po duhu in črki.

„Z živim zanimanjem spremljamo boj

ki ga vodite za obstoj in razvoj Slovencev na Koroškem“

V imenu Slovenske prosvetne zveze v Trstu je občni zbor SPZ pozdravil Miro Kapelj, ki je uvodoma naglasil, da Slovenci v Italiji z živim zanimanjem spremljajo boj za obstoj in razvoj koroških Slovencev.

„Poznamo težave, ki jih srečujete na poti, po kateri hodite, poznamo tudi načrte nekaterih krogov, ki streme po tem, da bi slovenski življenj v tej deželi, ki je bila zibelka slovenstva, iztrebili. Cenimo vaša prizadevanja, vašo skrb za to, da bi še bolj razširili kulturno-prosvetno dejavnost, utrdili narodno zavest in ponos tudi pri mlajših pokolenjih. Vemo, da se ne strašite naporov in žrtve pri svojem delu in prepričani smo, da boste napredovali po poti, ki ste si jo začrtali in ki ima svoje izhodišče v idejah junaškega osvobodilnega boja.“

Govornik je potem naglasil, da je boj koroških Slovencev v marsičem podoben boju, ki ga vodi slovenska narodnostna skupnost v Italiji. Živimo sicer v demokraciji, je dejal, a demokracija ima različne etikete, tudi take, ki so izredno nevarne in morda celo bolj škodljive od nasilja, saj uspavajo, medtem ko nasilje rodi odpor. Spomnil je na dobo fašizma, ki je Slovincem uničil vse, kar so si bili ustvarili. Fašizem je bil sicer

premagani že pred desetletji, toda Slovenci se morajo še vedno boriti za svoje pravice.

Pri tem imajo prosvetna društva izredno važno nalogo ter izpolnjujejo pomembno poslanstvo tako pri vas kot pri nas, je poudaril predstavnik tržaške SPZ. Ker so razmere v obeh deželah v mnogih pogledih zelo podobne, ker gre za življenje in razvoj in za vzpon kulturne rasti našega življa, menimo, da je nujno potrebno tesno sodelovanje. „Zamejci morajo biti povezani med seboj in obenem tudi z matično domovino. Drugače bi bili odsekana veja, ki se prej ali slej docela posuši. Mi pa nočemo biti odsekana veja, ampak živa veja, trdno vzraščena z matičnim deblom.“

Spomnil je na že obstoječe stike ter predlagal konkretne možnosti nadaljnega poglobljanja sodelovanja med Slovenci na Koroškem in v Italiji. Opozoril je na razne skupne akcije deželnih oblasti treh sosednjih dežel Koroške, Furlanije-Juljske krajine ter Slovenije in menil, da bi podobne pobude lahko osvojile tudi slovenske kulturno-prosvetne organizacije. Ob koncu pa je želel Slovenski prosvetni zvezi plodno delo in kar največ uspehov njenemu občnemu zboru, „ki naj bo pomemben člen v vašem in našem skupnem narodno obrambnem ter kulturnem poslanstvu“.

zadovoljiv potek, Slovenski prosvetni zvezi pa primernih uspehov v prihodnji poslovni dobi, medtem ko Krščanska kulturna zveza pričakuje dobre in iskrene odnose Slovenske prosvetne zveze brez vsakršne molnje s katere koli strani.

Med diskusijo so se oglasili številni prosvetaši s tehtnimi pobudami, pa tudi kritičnimi pripombami, ter so iz svojih bogatih izkušenj prispevali konkretne predloge za poživitev in obogatitev prosvetne dejavnosti v bodoče. Posebno zanimiva so bila izvajanja častnega predsednika SPZ Janka Ogrisa st. iz Bilčovsa, ki je nanizal zanimive misli o posameznih področjih delovanja naših prosvetnih organizacij, pri tem pa izrekel zlasti toplo zahvalo vsem pevovodjem ter pevkam in pevcem naših zborov z željo, da bi tudi v bodoče ostali tako požrtvovalni, da bo naša pesem živela še naprej. Predvsem pa je iz diskusijskih prispevkov izzvenelo prepričanje, da moramo biti koroški Slovenci odločni in dosledni v boju za dosego vsestranske enakopravnosti, ker le tako bomo zagotovili obstoj in razvoj naše narodne skupnosti.

Za predsednika Slovenske prosvetne zveze je bil ponovno izvoljen Hanzl Weiss, ki je v zaključni besedi zagotovil, da bo novi odbor z vsemi močmi nadaljeval delo in se trudil za izpolnitev nalog in sklepov v smislu tega občnega zbora. Pri tem bo SPZ naprej gojila sodelovanje z drugo kulturno organizacijo koroških Slovencev, prav tako pa vzdrževala najtesnejše stike predvsem tudi z matičnim narodom in s slovenskimi organizacijami na Primorskem — v skupnem delu za ohranitev slovenske besede.

UKANA

DRUGA KNJIGA

Prepričana sem, da sumite, da je pri tem on glavni. Pa ni vse, kar snuje proti vam, ga osebno malo zanima, posebno odkar vas pozna. Toda kar dela, je napravil iz pokorščine; po navodilu poveljnika. Iz gradiva, ki mu ga je dostavil, je napravil analize, ki so za vas porazne. Prebrala sem jih. Poveljnik se je menda zaklel, da vas bo pokopal.“

Govorila je razburjeno in opazovala učinek svojih besed na Wolfovem obrazu, ki pa se ni spremenil.

„Hvala vam, gospa,“ je dejal. „Tega vam ne bom nikoli pozabil. To je več, kot more človek pričakovati v tem času od najboljšega prijatelja.“

„Zdaj, ko sem vam to povedala, lahko grem,“ je vstala.

„Prosim vas, gospa, ostanite. Nisva si še vsega povedala.“

Spet je sedla, Wolf pa je hodil po sobi in govoril:

„Vaš mož je dostojen nasprotnik, ki pa ne ve, proti komu se bori. Spoštujem ga, zato mu skušam oprostili. Izrabili so ga. Tako je vase zaverovan, da je prepričan, da se ne more motiti.“

„To ste zadel. Jaz sem sita večnega poudarjanja nadvrednosti njegovega duha. Podcenjuje me kot vse druge. Zato vem, da me ne ljubi — samo za okras sem mu, ker izhajam iz rodu z naslovom, zgodovino in imetjem.“

„Zakaj pa ste ga potem vzeli za moža?“

„Zavoljo tradicionalnega prijateljstva najinih rodbin in poznanstva iz otroštva. To je bila mladostna zmošta. Imela sem pre malo pomoči za prelom s predsodki in tradicijo. Moj mož se temeljito moti. Ne zaveda se, da njegov razum vpliva na moja čustva v obratni smeri, kot si želi. Takoj je opazil, da mi ugajate. S tem, ko vas je skušal napraviti čimbolj majhnega, je v bistvu poniževal mene. Kakšna surovost, da me ima za neumno in nesposobno lastnega presojanja! Me razumete?“

„Skušam vas razumeti. Moški se zelo težko vživljamo v žensko dušo. Zato se nikoli ne prenačim. In nikoli ne podcenjujem ženskih posebnosti.“

„To je lepo. Toda oprostite mi preirani radovednosti. Čudim se, zakaj v teh letih niste še poročeni. Moj mož ima za to svojevrstno, po njegovem znansivno razlago.“

Wolf se je nasmehnil:

„Nisem še srečal ženske, s katero bi lahko imel otroka.“

„Zelo zanimivo in utemeljeno odlašanje. Moj mož pa pravi, da ste ženskar in da z osvajanjem zdravite svoj manjvrednostni kompleks. Hkrati vam zameri, da to skrivate pod službeni plašč in tako izrabljate službeni položaj; vaš odnos do žensk pa sodi, je dejal, v psihopatologijo. Neštetokrat mi je ponovil, da ste nevaren cinik.“

„Gospa, kaj sem kot moški, prepuščam vaši presoji, saj ste nadarjena ženska. V resnici pa me morda ženske zanimajo manj kakor njega. Nisem tako malenkosten, da bi vam postregel s podatki o njegovih zvezah. Glede žensk, pa je tako: tistih, ki odleže iz mojega spomina kot iz bloka odtrgan list, ne štejem, kot bi jih nikoli ne bilo. Ženske, ki so vredne spoštovanja in ljubezni, pa so redke. No, ali mu vi verjamete, kar je govoril o meni?“

„Če bi mu verjela, verjetno ne bi prišla k vam.“

Medtem ko sta se pogovarjala, jima je gospodinja stregla. Ko je Gretchen srebala kavo, jo je poželjivo opa-

zoval, pogled mu je uhajal na njene lepe dolge noge, kakršne imajo severnjakinje, in pšenične lase, ki so se ji usipali na ramena. Potem se je sprehajal in si jo ogledoval z vseh strani.

„Lepa ženska ste, gospa. Prava arijska Venera. V družbi z vami mi mineva čas kot sanje; minevajo me tudi misli na samomor.“

„Veseli me, da sem vam koristila. Dolgo sem že pri vas in morala se bom posloviti.“

„Ne, tega ne smete napraviti. Imam občutek, da se imava še mnogo pogovoriti.“

Stopil je k njej, jo pobožal po laseh in po vratu, zdrsel z roko po telesu. Čutil je, kako je zadržala.

„Res bom morala iti...“

Wolf ni odgovoril. Sklonil se je k njej in jo dvignil v naročje. Zagotovo je vedel, da človek, odtrgan od tal, izgubi dober del odporne moči, kar še posebno velja za žensko. Z obema rokama se ga je oklenila okoli vratu in njen obraz se je dotaknil njegovega. Tedaj je nekje daleč zalajala strojnica in volta eksplozija je vzburla noč.

„No, začelo se je!“ je viknil. „Prekleta!“

„Domov moram,“ je dejala zaskrbljeno. „Pustite me!“

„Spriči okoliščin vam svetujem, da ne greste nikamor. Kadar se začne streljanje, ne gre nihče po nepotrebnem na cesto.“

Odnese jo je na posteljo in ugasil luč. Objela ju je mlačna tema, ki so jo trgali daljni rafali, potem pa je vse potihnilo. Iz posebnih razlogov se je Wolf spremenil v poosebljeno nežnost. Ni se branila, predajala se mu je tega, kar ga je bolj zanimala, kot žalostilo. Na tihem se je zaklel, da mora vzbuditi življenje v njej, tudi če je iz ledu.

Sele ko jo je slekel — po daljšem postopku kot po navadi — je začutil, da je njeno telo voljno in da se počasi prebujata v njej življenje. Odzivala se mu je, kot bi se pre-

Pomlad v taborišču

Dojem, ki ga je zapuščal prostor, kjer smo stale v zboru, je bil nekaj najbolj morečega, kar sem kdaj v življenju občutila. To je bila široka cesta, posuta s črno sipo šlezjskega premoga, navadno polna mlak, ob krajih pa umazano zelene barake, pokrite s črno strešno lepenko.

Ko smo se zbirale na apelu, je bilo še temno. Nebesna sivina se je prelivala v črnino, od katere so se pošastno odražale klavrne postave sušenj v robijaških haljah. Nebo je bilo še vedno mračno, ko je bilo zboru konec in smo odhajale na delo.

Nekega dne pa se mi je zazdelo, da je drugače. Nič več niso svetile medle luči in tema se je že umaknila, čeprav nas je zbudila jutranja sirena prav tako zgodaj kot ponavadi. Prvo, kar nas je navdalo z občutkom bližajoče se pomladi, je bila svetloba. Takoj se mi je zazdelo strašna okolica Suženjskega trga znosnejša in prikupnejša. Stala sem v zadnji vrsti ob barakah in glej čudo: ob baraki je raslo drevo in poganjalo brsti, drevo, ki ga dotlej niti videla nisem. Za trenutek mi je postalo laže pri srcu: kakor bi novo upanje posvetilo vanj. Zakaj pomlad ima tudi v pregnanstvu čudno lastnost, da oplaja vsako rast z novim življenjem. In za človeška srca pomeni to novo življenje novo upanje.

Toda prav na dnu srca se je to upanje prelivalo v skelečo bolečino. Odkod je prišla prav sedaj, zakaj je prodrla na dan in kljuvala, kljuvala? Bilo je hrepenenje, ki je nezadržano sopolnik upanja. A tukaj je bilo hrepenenje neprestano naš spremljevalec, od katerega se nismo ločile niti za trenutek. Sedaj pa se to hrepenenje ni le podvojilo, marveč postotero. Začutila smo: tudi v domovini obnavlja zemljo pomlad. Prišla je s svojim brstjem,

s svojim kratkotrajnim cvetjem, nežnim zelenjem, poživiljenim šumenjem gozdov, skozi katere zavijajo pomladni viharji svojo pesem. Zaveš, da so daleč tam doli oživeli naši gaji, da so potoki živeje zaklokotali, da zelene livade... nas navdaja z nepopisnim koprnjenjem po domu.

Vsako jutro, odkar se je ogasila pomlad, sem v duhu prehodila pot ob ribniku, kjer dobivajo vrbove veje tako čudovito lepo rumeno barvo, kateri se lepo prilaga nežna zelen prvih brstí. Romam dalje pod kostanji, ki so še goli, a napeto brstje že priča o klijočem življenju, ki neopazno, a vendar nezadržno pronicata v vsa vlakna. Pod brezami se ustavim: nikoli se ne morem zadosti nagledati tega ljubekega drevesa. Spominjam se zlato pretkane modrine, ki seva skozi nežno zelenje drobnih listov: šele zdaj je prava pomlad, ko zazeleni to najprijaznejše drevo, ki ga pozdraviš kot dragega znanca, kjer koli ga srečaš. Zdaj, ko zeleni tam doli pri nas, jo prvič spet gledam v duhu pred seboj, čeprav vem, da je breza tudi pozimi lepa: toliko drobnih vejic ima, da je videti, kadar je pokrita z ivjem, kakor čarobno drevo iz pravljice.

Čas mineva hitreje ob teh spominih, pozabljam na utrujenost, ki jo povzroča mirno stanje. Tako so se mi priljubila ta miselná romanja, da ne morem nobeno jutro mimo njih. Toda spremlja jih koprnjenje, ki se zlasti zdaj spomladi spreminja v jedko bolečino: domotožje. Ta dan, ko smo odkrile pomlad, smo bile pri delu tihe: vsaka roma s svojimi mislimi proti domu: ena na polje, druga na svoj vrlič. Mlajše pa se v duhu hrepenišče zagledajo v naše planine... Vsaka hiti v mislih tja, kjer je bila pomlad njeno najlepše doživetje.

Angela se prva oglasi. Bolj z očmi kot z ustnicami sprašuje: "Kakšna je le že pomlad na našem polju? Ali se je obnesla ozimina na mojem polju? Ali so že preorali in posejali? A kdo, kdo? Moža ni... Niso ga dobili, zato so vzeli mene. Samo stara mati je ostala doma. Morda ji bo kak sosed pomagal. A kdo, kdo..."

Tedaj se zdrami iz svojih misli Olga: "Svoj vrt kar vidim pred seboj. Sveda mora biti že prelopatan. Za to nisem v skrbeh. Moj Boris je tako pameten. On ve, da imam seme v predalu kuhinjske omarice. Vem, da z veseljem dela ob misli name: kako bo mama vesela, ko se vrne, pa bo vse obdelano, vse zrelo... Ja, moj Boris..."

Vedno je govorila o svojem Borisu. Saj menda ni videla pred seboj vrta, ampak vedno le svojega Borisa v njem. Zato je bila predstava njenega vrta tako lepa, zato je tako hrepenela, da bi videla živo rast sredi pomladi v domovini.

"Bogve, ali bomo za veliko noč doma?" glasno razmišlja Karla.

"Za veliko noč menda še ne, češnje pa bomo že zobale doma," odgovarja Vida, ki se ji samo smeje ob spominu na lepe češnje, ki so rasle na njenem vrtu.

Karla ni zadovoljna s tem terminom, zdi se ji prekasen. Jezna nas posvari: "Ne ustvarjajte malodušja v taborišču, ali ne veste, da je treba medsebojne spodbude? Saj vendar vemo, da se sučejo vsi dogodki nam v prid."

Najbolj sem obžalovala kmetico Lojzko. Mirno in tiho je sedela pri svojem delu in debele solze so ji tekale po licih.

"Lojza, nič ne jokaj, ali ne veš, da smo sklenile biti korajžne? Kaj pa spet tuhtaš?"

Apatično, kakor vedno, maje z glavo: "Saj ne bo nikoli konca, že toliko časa pripovedujete..."

Naenkrat pa, kot bi se nečesa domislila, nas živo pogleda: "Sejala, vem, da ne bom sama, ne jaz, ne Tonček, toda ali bom vsaj žela?"

Da, žela bo ona in njeni otroci, to je upala, o tem je bila prepričana. Do takrat je bilo še daleč, zato se je ob tem zagotovilo nekako razvedrilo, čeprav ni bila dostopna propagandni tolažbi.

Tega dne je bila v vseh samo ena zavest: doma je pomlad, me smo pa tu...

Tudi v taborišču je dobivala pomlad polagoma bolj jasne obrise, a bila je prava taboriščna pomlad: malo sonca, pogosti viharji in celo snežni meteži. A kljub temu. Pojavi-

le so se gredice, toda pristno nemške, disciplinirane gredice: cvetlice so bile vse enake, povečini enobarvne mačehe, stale so v vrsti, enako oddaljene druga od druge, vsaka je imela svojega „prednjega moža“ (Vordermann), kot jetnice, ko so stale v zboru.

Saj je res: cvetica je cvetica, toda nobena od nas jih ni mogla gledati z veseljem, nobena jih ni občudovala, kajti ob pogledu nanje nas je še bolj prevzemalo hrepenenje po domu.

Ob cesti med starim in novim delom taborišča so bile tudi večje grede v obliki kvadrata. Tudi tu so bile rože zasajene v takih vrstah, da se ti je zdelo kot bi stale „zbor“. Kadar koli sem postala pri teh gredah, sem vedno mislila isto: grobišče, množični grob jetnic, ki dan za dnem tukaj umirajo... Ta zemlja je prekvašena z njihovim pepelom, zato tako bohožno uspevajo rože in razne okrasne rastline — kakor v zasmeh vsej nepopisni bedi, v kateri žive jetnice, ki se sprehajajo v pičlih trenutkih oddiha ob teh množičnih grobovih, posutih s pomladnim cvetjem...

JANEZ ŠVAJNCER:

KALVARIJA

Začelo se je po ženini smrti, ko mu je v stanovanju postalo pustino in ko mu je vsak korak po parketu odmeval, kakor da zabija žeblje v krsto. Cel mesec je živel pri bratu. Ta mu je svetloval, naj bi nehal žalovati in naj bi se pogledal v zrcalo, v svoj suhi in upadli obraz in v preveliko obleko, ki visi na njem, ko da ni več njegova. Odšel je od brata in odnesel sabo žalost v stanovanje, kjer so vrata zaječala in kjer so se zavese na oknih nemirno zganile. Spustil se je brez moči v naslanjač in obsedel z zaprtimi očmi. Čas se je umaknil in mu pustil le samoto in tesnobo v prsih.

Nikoli ni pomislil na ta dan, ki ga je dočakal, vsaj ne tako zelo, kakor je mislil nanj sedaj. Naj ostane sam sredi tega pohištva, živel je z njim in z ženo, ko je hodila po kuhinji, po sobah. Povsod jo je čutil: za štedilnikom, za mizo, med omarami, ob oknih. In zdaj, ko je odprl oči, je videl le še njeno senco. Razločno je videl, ker se mu je pregloboko vtisnilo v spomin bivanje z njo v teh prostorih vsa ta dolga leta, ki pa so vendarle prekamla minila.

"Odšla si, in kljub temu si z menoj," si je pritrdil in pogledal skozi okno, na goro nad mestom. Kalvarija. Zatočišče zaljubljenih. Videl jih je, ko so odhajali s spetim rokami ob potoku, pa dalje po gozdni poti, vedno višje, vedno višje, mimo kapelic s svetimi podobami na stenah in z ovenelim cvetjem v lončkih. Videli so samo svoje ožarjene obraze in čutili so samo svojo vročo kri.

Počasi je šel skozi park, mimo klopi, na katerih so sedeli in kramljali fantje in dekleta. Njihov smeh ga ni pritegnil, pognal ga je naprej po peščeni potki.

Na hribu se je naslonil na ograjo in pogled mu je splaval navzdol, čez vinsko trto, na strehe starih in novih poslopij. "Moje mesto," si je rekel in vzdihnil. Ta vzdih ni bila tožba nad minulostjo, bila je želja po sedanjosti, da bi živel srečen v tem mestu, kjer je začel in kjer bo sklenil svoje življenje. Mnogo mu je dalo, ni se mogel pritoževati. Tam je poslopje, med drevjem, kamor je prihajal dan za dnem, leto za letom. Tam je tudi dočakal slovo od tovarišev. Na mizo so mu položili rože, usnjeno mapo in aktovko.

"Ne poslavljamo se od tebe, dragi Mirko, za zmemrom, poslavljamo se kakor od vsakega, ki odhaja v zasluzeni pokoj. Vsi pridemo na vrsto."

Ravnatelj je govoril iskreno, to iskrenost je čutil še tedaj, ko sta si stisnila roki.

Odhajamo in za nami prihajajo drugi," je zašepetal in pogledal ptico, ki je sedla na kol v vinogradu. Zažgolela je in odletela pod nebo.

Prihajal je na Kalvarijo in skozi spomine pisal svoj življenjepis. Poglavljem je dodajal nova poglavja o sebi in o svoji ženi, pa o Miranu in Zdravku. Padla sta v vojni. Žena je presunljivo zaihtela, ko je zvedela, da ju ne bo več videla. Svojih fantov, ki ju je imela tako rada, ki sta umrla, preden sta z obema rokama zajela življenje. Obrnil se je stran, ker ni mogel prenesti njene bolečine, in preklel krogle, ki so to storile.

Nekega dne je zagledal ob sebi žensko v črnini. Tudi ona je gledala v njegovo smer: na mestne hiše v soncu. Ni je želel v svoji bližini, nameraval je oditi, a ostal je in čakal, da bo odšla pred njim. Ni se premaknila, stala je tam, vsa nema in majhna. Potem se je ponavljalo, srečavala sta se na istem prostoru in sonce in veter in mrak so se jima ponujali za svate.

Dokler nista spregovorila. Njuni zgodbi sta si bili podobni. Njemu je umrla žena, njej mož. On je postal vdovec, ona vdova.

Nista mnogo govorila, prihajala sta vsak zase nekako ob istem času in vsak zase sta odhajala s hriba.

VALENTIN POLANŠEK:

Vedno znova upanje tli

Da mi je bil plica, morda slavec, ki hrepeni, šegavi kos, škrjanec z zanosom, brhka lastovka, prilikavi kolibri, bajni feniks — plica posebne vrste, zadrževal bi se vedno na tistem koncu zemlje, kjer se razcveta pomlad. Saj nekeje na zemlji vedno znova pomlad zaživi — saj tudi v našem srcu vedno znova upanje tli!

(Iz zbirke „KARANTANSKE“, 100 str., br., 45 šilingov.)

Domislice

- Prihodnost je nevhvaležna oseba, ki zmeraj muči ravno tiste, ki se prav skrbno trudijo zaradi nje.
- Tvoje najgloblje soznanje je hkrati tvoja največja in izključna last.
- Danes se ljudje navadno razlikujejo po enakem prepričanju.
- Demokracija se začinja v družinskem krogu, v dnevu vsakdanjem, v spoštovanju do vsega živlega.
- Vsakdanost je senca življenja.
- Ne soli pameti tistemu, ki je nima.
- Molčečnost obsega devet desetih modrosti.
- Kjer vsi pojo enoglasno, je besedilo brez pomena.
- Nobena sreča ni vredna nesreče drugih.
- Uči se na svojih napaakah in nikar ne delaj iz tega učbenike za druge.
- Če se vrba muži, se lahko vijejo piščali.
- Če vam je pot posuta s trnjem, postanite vrtnar.
- Kritike se bolj bojijo tisti, ki jo pišejo, kot pa tisti, katerim je namenjena.
- Če osel molči, ni zato nič pametnejši.
- Marsikatera pika bi prišla prav že na začetku stavka.

